ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ Α.Π.Θ.

Τομέας Νέων Ελληνικών και Συγκριτολογικών Σπουδών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Νεοελληνικής Φιλολογίας:
Ερμηνεία, κριτική και κειμενικές σπουδές

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας

Ημερίδα παρουσίασης προόδου των εργασιών

Παρασκευή 26 Μαΐου 2023, ώρα 10.00 π.μ.

Σπουδαστήριο Τομέων Ν.Ε.Σ.Σ. και Μ.Σ. (208, πρώην Μ.Ν.Ε.Σ.)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

10.00-10.15: Έναρξη – Χαιρετισμοί

Πρώτη συνεδρία Συντονισμός: Σωτηρία Σταυρακοπούλου

10.15-10.30: **Ekaterina Gritsan**, Η φύση των ρωσικών διασκευών του «Έπους του Βασιλείου Διγενή Ακρίτη»: διασκευή με μετατροπή του έργου σε άλλη λογοτεχνική κατηγορία (επόπτρια: Σ. Σταυρακοπούλου)

10.30-10.45: **Γιώργος Δόντσος**, Οι αυτοκρατορικές συνδηλώσεις της φιγούρας του βασιλιά Έρωτα και η λειτουργία της στις υστεροβυζαντινές δημώδεις μυθιστορίες *Καλλίμαχος και Χρυσορρόη*, *Βέλθανδρος και Χρυσάντζα* και *Λίβιστρος και Ροδάμνη* (επόπτης: Κ. Γιαβής)

10.45-11.00: **Βασιλική Μαλούτα**, Προς μια νέα έκδοση του *Μπερτολδίνου*: το ζήτημα της γλώσσας (επόπτης: Τ. Καπλάνης)

11.00-11.15: **Βασιλική Γιούτση**, Λαϊκά αναγνώσματα της πρώιμης νεότερης Ευρώπης: τα παραδείγματα της Μπλε Βιβλιοθήκης (Bibliothèque bleue) της Γαλλίας και των chapbooks της Αγγλίας (επόπτης: Τ. Καπλάνης)

11.15-11.30: **Συζήτηση**

☙

Δεύτερη συνεδρία Συντονισμός: Κατερίνα Τικτοπούλου

11.30-11.45: **Γιώργος Παλαβράκης**, Η επικαιρική λογοτεχνική κριτική στο περιοδικό *Παναθήναια* (1900-1915) (επόπτης: Β. Βασιλειάδης)

11.45-12.00: **Μάρα Ψάλτη**, Βιογραφία και κριτική έκδοση. Ένας προβληματισμός για το *Περί Θυμού* (1747) του Θωμά Στανισλάου Βελάστη (επόπτης: Κ. Γιαβής)

12.00-12.15: **Ελένη Πετρίδου**, Μικρο-γενετικές διαδικασίες της γραφής κατά τη σύνθεση του σολωμικού *Λάμπρου*: από τα ιταλικά σενάρια και προσχέδια στην συγκρότηση του ποιητικού σώματος (επόπτρια: Κ. Τικτοπούλου)

12.15-12.30: **Μαρκία Λιάπη**, Ο χρόνος των γυναικών και ο χρόνος της γραφής: νέες προοπτικές για την φεμινιστική κριτική (επόπτρια: Μ. Βασιλειάδη)

12.30-12.45: **Συζήτηση**

☙

Τρίτη συνεδρία Συντονισμός: Μαίρη Μικέ

12.45-13.00: **Άννα Μαμάτσιου**, Οι πρώτες συλλογές και εκδόσεις κρητικών δημοτικών τραγουδιών και η σύνδεσή τους με τα σημαντικά ιστορικά γεγονότα του νησιού τον 19ο αι. (επόπτρια: Τ. Μαρκομιχελάκη)

13.00-13.15: **Εύα Γανίδου**, Τύπος και λογοτεχνία: το μυθιστόρημα και η αφηγηματική πεζογραφία στην *Καθημερινή* του Μεσοπολέμου (1922-1940). Παρουσίαση των ερευνητικών πορισμάτων (επόπτης: Λ. Βαρελάς)

13.15-13.30: **Ιωάννα Σπηλιοπούλου**, Η περιουσία της παιδικής ηλικίας στο έργο της Μέλπως Αξιώτη: από την υλικότητα στο παιχνίδι της γραφής (επόπτρια: Μ. Μικέ)

13.30-13.45: **Συζήτηση**

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

Τέταρτη συνεδρία Συντονισμός: Βασίλης Βασιλειάδης

18.00-18.15: **Μαρία Σακελλαρίου**, Η παρουσία της πεζογραφίας στο περ. *Καινούρια Εποχή* (1956-1965, 1976-1986) (επόπτης: Λ. Βαρελάς)

18.15-18.30: **Κατερίνα Λεμούσια**, Συγγραφείς και αναγνώστες. Η ανάγνωση στις προσωπικές αφηγήσεις λογοτεχνών (19ος και 20ος αι.) (επόπτρια: Μ. Μικέ)

18.30-18.45: **Θάνος Γιαννούδης**, «*Του κόσμου το στενό γεφύρι/ θα το περάσουμε μαζί*»: Η Επανάσταση του 1821 στο στιχουργικό έργο των Μάνου Ελευθερίου και Λευτέρη Παπαδόπουλου (επόπτρια: Μ. Βασιλειάδη)

18.45-19.00: **Γιώργος Ποιμενίδης**, Η μητρότητα ως κανονικοποιητική μυθοπλασία στη γυναικεία μεταπολιτευτική πεζογραφία (επόπτρια: Μ. Βασιλειάδη)

19.00-19.15: **Φανή Χονδρού**, Ιστορία και πολιτική στην πεζογραφία του Γιάννη Ατζακά (επόπτρια: Μ. Μικέ)

19.15-19.30: **Συζήτηση**

ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Πρώτη συνεδρία

Ekaterina Gritsan, Η φύση των ρωσικών διασκευών του «Έπους του Βασιλείου Διγενή Ακρίτη»: διασκευή με μετατροπή του έργου σε άλλη λογοτεχνική κατηγορία

Η μελέτη των ρωσικών διασκευών του έπους του *Βασιλείου Διγενή Ακρίτη* είναι ογκώδης και πολύμορφη. Οι ερευνητές έχουν αναλύσει το ζήτημα της χρονολόγησης της πρωτότυπης / -ων ρωσικής /-ών μεταφράσεως / -εων – διασκευής / -ών, τοποθετώντας την / τις στο διάστημα από τον 11ο έως και το 16ο αι., το θέμα της ομοιότητας / διαφοράς τους με τα ελληνικά κείμενα του έπους, τη γλώσσα και το ύφος τους, παραμερίζοντας ωστόσο ίσως το πιο σημαντικό ερώτημα – αυτό της ίδιας της φύσεως των ρωσικών κειμένων του έπους. Οι μεν ισχυρίζονται ότι πρόκειται για γραπτή μετάφραση, οι δε - ότι πρόκειται για μία ελεύθερη διασκευή χωρίς όμως να φέρνουν τεκμηριωμένα επιχειρήματα. Στην παρουσίαση δεν ασχοληθούμε με την επισκόπηση των μελετών του ρωσικού *Διγενή Ακρίτη (Ντεβγκένι)*, αλλά θα προσπαθήσουμε να χαρακτηρίσουμε τη φύση της σύνθεσης των κειμένων του.

Γιώργος Δόντσος, Οι αυτοκρατορικές συνδηλώσεις της φιγούρας του βασιλιά Έρωτα και η λειτουργία της στις υστεροβυζαντινές δημώδεις μυθιστορίες *Καλλίμαχος και Χρυσορρόη*, *Βέλθανδρος και Χρυσάντζα* και *Λίβιστρος και Ροδάμνη*

Στην ανανεωμένη, τα τελευταία χρόνια, έρευνα περί των υστεροβυζαντινών δημωδών μυθιστοριών, η φιγούρα του βασιλιά Έρωτα που εμφανίζεται σε αυτές συγκεντρώνει ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό του ενδιαφέροντος των μελετητών. Ένα μέρος της βιβλιογραφίας επισημαίνει πως το περιβάλλον, η παρουσίαση και ο ρόλος αυτής της φιγούρας ανακαλούν χαρακτηριστικά που ανήκαν στον βυζαντινό αυτοκράτορα. Στοιχεία όπως η Ερωτοκρατία, το βασίλειο του βασιλιά Έρωτα στο *Λίβιστρος,* το ονειρικό συνοικέσιο που πραγματοποιείται από μια παρόμοια φιγούρα στο *Βέλθανδρος* και εν γένει το δέος, η υποδούλωση και ο καταναγκασμός που επιβάλλει ο βασιλιάς Έρωτας στους εκάστοτε εραστές, συνηγορούν στην μελέτη του ως μίμηση του βυζαντινού αυτοκρατορικού ιδεώδους.

Καθώς η έρευνά μας προσπαθεί να αναδείξει τους μηχανισμούς και το ποιητικό λεξιλόγιο που μεταχειρίζονται οι συγγραφείς των μυθιστοριών για να αποτυπώσουν το ερωτικό πάθος, θα παρουσιάσουμε τα συμπεράσματά μας σχετικά με την θέση και την λειτουργία της φιγούρας του βασιλιά Έρωτα εντός των κειμένων. Μελετώντας πρωτογενείς πηγές που περιγράφουν το βυζαντινό αυτοκρατορικό περιβάλλον και το αυλικό τυπικό θα προσπαθήσουμε να αποκωδικοποιήσουμε τον συμβολισμό που διέπει αυτήν την φιγούρα και να δείξουμε την θέση της στις μυθιστορίες. Παράλληλα, θα συντάξουμε μια ερμηνεία σύμφωνα με την οποία ο βασιλιάς Έρωτας αποτελεί όχι μόνο την κινητήριο δύναμη της πλοκής αλλά και τον σημαντικότερο ίσως μηχανισμό για την σύνθεση αυτού του λογοτεχνικού αισθήματος.

Βασιλική Μαλούτα, Προς μια νέα έκδοση του *Μπερτολδίνου*: το ζήτημα της γλώσσας

Η ανακοίνωση βασίζεται στην έρευνα που πραγματοποίησα κατά τη διάρκεια του τρίτου έτους της διδακτορικής μου διατριβής που έχει ως θέμα «Ο *Μπερτολδίνος* του Croce: μελέτη και κριτική έκδοση της νεοελληνικής μετάφρασης» και εποπτεύεται από τον Τάσο Α. Καπλάνη. Στα πλαίσια της κριτικής έκδοσης του *Μπερτολδίνου*, του κειμένου που μεταφράστηκε από το αντίστοιχο ιταλικό πρότυπο στα ελληνικά το 1646, βασικό θέμα της παρούσας εισήγησης αναδεικνύεται το ζήτημα της γλώσσας του κειμένου. Μετά από την ενδελεχή γλωσσική μελέτη της μετάφρασης του *Μπερτολδίνου* που προηγήθηκε (φωνολογική, μορφολογική, συντακτική και λεξιλογική-υφολογική), στην εισήγηση θα διατυπωθούν διαπιστώσεις σε σχέση, αφενός, με τη φωνολογική ποικιλία λέξεων και τις διαφοροποιήσεις τους έναντι των φωνημάτων αρχαιοελληνικής, λατινικής και ιταλικής προέλευσης, καθώς, επίσης, σε σχέση με τις διπλοτυπίες και πολυτυπίες μορφολογικών τύπων και σε σχέση με τις συντακτικές νόρμες του κειμένου που αποκλίνουν από τη σύγχρονη ελληνική γλώσσα. Αφετέρου, θα διατυπωθούν τεκμηριωμένες θέσεις βάσει συγκεκριμένων επιλεγμένων σχημάτων λόγου και βάσει του πολυσχιδούς λεξιλογίου, καθώς στο κείμενο συνυπάρχουν λόγιοι, λαϊκοί, ιδιωματικοί τύποι με πολλά δάνεια από την βενετική διάλεκτο και την ιταλική γλώσσα γενικότερα.

Οι διαπιστώσεις αυτές, εντέλει, πιστοποιούν την πολυεπίπεδη μικτή γλώσσα του κειμένου, όπως είναι αναμενόμενο για μια ομάδα κειμένων του 17^{ου} αι., και εν μέρει αποκαλύπτουν με επιφυλάξεις το μορφωτικό επίπεδο του ανώνυμου μεταφραστή, καθώς είναι άγνωστος ο βαθμός επέμβασης των συντελεστών της έκδοσης στο τελικό κείμενο του 1646. Επίσης, όπου είναι εφικτό, γίνεται προσπάθεια σύνδεσης μερικών γλωσσικών στοιχείων με συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές. Η σύνδεση αυτή θεωρείται απαραίτητη για τη μετέπειτα διερεύνηση της ταυτότητας του ανώνυμου μεταφραστή.

Βασιλική Γιούτση, Λαϊκά αναγνώσματα της πρώιμης νεότερης Ευρώπης: τα παραδείγματα της Μπλε Βιβλιοθήκης (Bibliothèque bleue) της Γαλλίας και των chapbooks της Αγγλίας

Στο πλαίσιο της διδακτορικής μου έρευνας για να «νεοελληνικά λογοτεχνικά λαϊκά βιβλία» και την έννοια της «σειράς», στην ανακοίνωση αυτή θα εστιάσω στο ευρωπαϊκό παράδειγμα, και πιο συγκεκριμένα στο γαλλικό (Μπλε Βιβλιοθήκη) και το αγγλικό (chapbooks). Η Μπλε Βιβλιοθήκη της Γαλλίας υπακούει σε μια ορισμένη «εκδοτική φόρμουλα», σύμφωνα με τον Roger Chartier. Προορισμένη να διαβαστεί από ένα ευρύτερο κοινό, αποτελούνταν από φτηνά, χαμηλής τυπογραφικής ποιότητας βιβλιάρια, χαρτόδετα, τυπωμένα σε μεγάλες ποσότητες, τα οποία διανέμονταν στις πόλεις και στη γαλλική επαρχία μέσω πλανεμπορίου. Τον εκδοτικό αυτό τύπο εφάρμοσαν αρχικά τυπογράφοι-εκδότες της Τρουά στις αρχές του 17^{ου} αιώνα, πιθανόν μιμούμενοι τυπογράφους της Λυόν που είχαν ακολουθήσει την ίδια πρακτική κατά τον 16^{ο} αιώνα (τύπωση και πώληση φτηνών εκδόσεων). Στην ανακοίνωση θα υποστηριχτεί ότι η ΜΒ διαθέτει μορφολογική ενότητα, ενώ παράλληλα θα εξεταστεί και θα παρουσιαστεί και η επιλογή του ρεπερτορίου της με τα ιδιαίτερα

χαρακτηριστικά του, ώστε να αναφανούν επίσης οι ομοιότητες με την εκδοτική πολιτική που εφάρμοσαν και οι εξειδικευμένοι στα chap-books τυπογράφοι-εκδότες της Αγγλίας. Θα υποστηριχτεί ότι ο 16ος αιώνας, εποχή όπου το έντυπο μυθιστόρημα γνώρισε εμπορική επιτυχία στην Αγγλία, θα πρέπει να συνέβαλε καθοριστικά στην επιλογή του ρεπερτορίου των chapbooks, αλλά και ότι το αγγλικό chapbook ('small/little bookes') προσδιορίστηκε πολύ πιο συγκεκριμένα, από δύο βασικά του στοιχεία: τον αριθμό των σελίδων και την τιμή του. Συνολικά θα καταδειχτεί ότι η ενότητα της ΜΒ και των αγγλικών chapbooks στοιχειοθετείται από την υπαγωγή τους σε μια ορισμένη εκδοτική φόρμουλα. Για τη μελέτη και δημιουργία ενός καταλόγου νεοελληνικών λογοτεχνικών λαϊκών βιβλίων της Βενετίας μπορεί να αναζητηθεί και να οριστεί μια αντίστοιχη «νεοελληνική εκδοτική φόρμουλα», χωρίς να αντιμετωπιστούν αναγκαστικά τα έντυπα αυτά ως περιπτώσεις «εκδοτικής σειράς» (collana), είδος που κατά τον 16ο αιώνα στη Βενετία έφερε κλειστά εκδοτικά χαρακτηριστικά (τα οποία θα εξεταστούν πιο συγκροτημένα σε μελλοντική ανακοίνωση).

Δεύτερη συνεδρία

Γιώργος Παλαβράκης, Η επικαιρική λογοτεχνική κριτική στο περιοδικό *Παναθήναια* (1900-1915)

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο διαρθρώνεται σταδιακά η στήλη της βιβλιοκριτικής των *Παναθηναίων* από το 1901 έως το 1914, το περιεχόμενό της και τον ρόλο που διαδραμάτισε ο εκάστοτε κριτικός που ανέλαβε την επιμέλειά της, στοχεύοντας σε μια ευρύτερη διερεύνηση του πεδίου της επικαιρικής λογοτεχνικής κριτικής στις αρχές του 20ού αιώνα με επίκεντρο το εν λόγω περιοδικό. Μέσα από τη μελέτη της συγκεκριμένης στήλης παρατηρούμε κατά κύριο λόγο ότι: α) η κριτική της τρέχουσας λογοτεχνικής παραγωγής δεν αποτελεί πρώτιστο μέλημα των *Παναθηναίων* (όπως και άλλων μακρόβιων περιοδικών της εποχής, π.χ. του *Νουμά* και της *Νέας Ζωής*), αλλά εμφανίζεται κατά το δεύτερο έτος λειτουργίας τους, λαμβάνοντας έναν διαμεσολαβητικό χαρακτήρα ανάμεσα στον συγγραφέα και τον αναγνώστη με σκοπό την προώθηση της λογοτεχνίας που κρίνεται αξιόλογη και τη διδαχή/μόρφωση του τελευταίου· β) στις σελίδες του περιοδικού φιλοξενούνται και συμβιώνουν ορισμένοι σημαντικοί κριτικοί της νεοελληνικής λογοτεχνίας τόσο συγχρονικά όσο και διαχρονικά, οι οποίοι ανήκουν σε διαφορετικές βιολογικές και λογοτεχνικές γενιές, ενώ αφήνουν ο καθένας το προσωπικό του στίγμα στα *Παναθήναια*· γ) ο αριθμός των κριτικών σημειωμάτων που εμφανίζονται στο περιοδικό είναι σχετικά μικρός αναλογικά με το χρονικό διάστημα κατά το οποίο εκείνο λειτούργησε, γεγονός που ίσως οφείλεται μεταξύ άλλων στο ότι οι έννοιες της είδησης και της κριτικής συχνά συμπλέκονται με αποκορύφωμα τη βαθμιαία διακοπή άσκησης της επικαιρικής κριτικής μετά την παραχώρηση της διεύθυνσης των *Παναθηναίων* από τον Κ. Μιχαηλίδη στον Γ. Αγγ. Βλάχο· δ) ο Π. Νιρβάνας υποβαθμίζει ρητά την επικαιρική κριτική που ασκείται στον ημερήσιο τύπο, άποψη που ίσως να εκφράζει μια γενικότερη αντίληψη της γενιάς του 1880 για το συγκεκριμένο θέμα. Τέλος, στα παραπάνω ζητήματα προστίθεται η αρνητική κριτική του Άρ. Καμπάνη απέναντι

στο περιοδικό λίγα χρόνια πριν συνεργαστεί μαζί του στο πεδίο της κριτικής και του χρονογραφήματος.

Μάρα Ψάλτη, Βιογραφία και κριτική έκδοση. Ένας προβληματισμός για το *Περί Θυμού* (1747) του Θωμά Στανισλάου Βελάστη

Ποιος είναι ο ρόλος, στην Εισαγωγή μιας κριτικής έκδοσης, της βιογραφίας του συγγραφέα; Αυτό είναι το ερώτημα που κλήθηκα να απαντήσω καταρτίζοντας την Εισαγωγή της έκδοσης του *Περὶ Θυμοῦ* (Ρώμη 1747) του Χιώτη Ιησουίτη Θωμά Στανισλάου Βελάστη (Χίος 1717 – Παλέρμο 1773), η οποία αποτελεί το αντικείμενο της διδακτορικής μου διατριβής. Το ερώτημα τίθεται φυσικά μόνο για την έκδοση έργων επώνυμων δημιουργών, και η απάντηση μπορεί να ποικίλλει με βάση μια σειρά από λόγους: Σώζονται ή μπορούν να ανασυντεθούν δημιουργικά ικανά στοιχεία για το μεγαλύτερο ή και όλο το εύρος του βίου του; Είναι η συγκρότησή του ως συγγραφέα και το πραγματωμένο έργο του άρρηκτα συνδεδεμένα με κάποιαν ιδιότητα –επαγγελματική, θρησκευτική, οικογενειακή ή άλλη– που μας είναι γνωστή και που διαμορφώνει τους σταθμούς τής ζωής του; Υπάρχει διάχυση του έργου του στους αναγνώστες (ειδικούς ή μη) κατά τρόπο που αυτοί να είναι ήδη εξοικειωμένοι με τον βίο του; Θα μπορούσε εν τέλει η εξιστόρηση της ζωής του να λειτουργήσει ως παραδειγματική περίπτωση, αντικατοπτρίζοντας μιαν ολόκληρη εποχή, ή να αναδείξει έναν κόσμο που κατά κανόνα μένει έξω από το εθνικό αφήγημα, κι έτσι το έργο να αναπλαισιωθεί ερμηνευτικά; Εννοείται ότι βασικά στοιχεία (αρχειακά τεκμηριωμένα ή πιθανολογούμενα) και σταθμούς του βίου του συγγραφέα μπορεί να βρει κανείς σε κάθε κριτική και φιλολογική έκδοση επώνυμου έργου, είναι ωστόσο σε ειδικότερες μελέτες που οι επί μέρους πτυχές αυτού του βίου γίνονται αντικείμενο αναλυτικής πραγμάτευσης. Ο προβληματισμός που προτίθεται να αναδείξει η παρούσα ανακοίνωση, με βάση την εμπειρία μου από την έρευνα για το *Περὶ Θυμοῦ* και τον ποιητή του, αφορά το κατά πόσον μία κατά το δυνατόν πλήρης, και ως εκ τούτου εκτενής, βιογραφία μπορεί να αποτελέσει οργανικό μέρος της Εισαγωγής μιας κριτικής έκδοσης εξυπηρετώντας συγχρόνως την οικονομία της.

Ελένη Πετρίδου, Μικρο-γενετικές διαδικασίες της γραφής κατά τη σύνθεση του σολωμικού *Λάμπρου*: από τα ιταλικά σενάρια και προσχέδια στην συγκρότηση του ποιητικού σώματος

Ο τρόπος εργασίας του Σολωμού έχει μελετηθεί στο παρελθόν με βάση προσέγγισης τόσο συγκεκριμένα χειρόγραφα όσο και συγκεκριμένους άξονες της γραφής (π.χ. χρήση των γλωσσικών οργάνων, πορεία σύνθεσης). Στην παρουσίαση θα εστιάσουμε στον τρόπο εργασίας του στο Νεανικό Τετράδιο (Ζ12) κατά τη σύνθεση του *Λάμπρου*. Με τη χρήση συγκεκριμένων παραδειγμάτων θα επιχειρήσουμε να ανιχνεύσουμε πώς προχωράει η σύνθεση από τη δόμηση της υπόθεσης στη σύνθεση των στίχων και των οκτάβων, δηλαδή πώς μέσα από συγκεκριμένες συγγραφικές πράξεις και λειτουργίες ο ποιητής οδηγείται σταδιακά στον μετασχηματισμό της αφηγηματικής πρώτης ύλης σε ποιητικό αποτέλεσμα. Η ανάλυση αυτή της γραφής του στο μικρο-γενετικό επίπεδο αποκαλύπτει τον ρόλο που διαδραματίζουν τα σενάρια, τα προσχέδια, οι ρίμες, οι παραλλαγές των στίχων και των οκτάβων, τα διαφορετικά γλωσσικά όργανα κατά

την συγγραφή του τελευταίου νεανικού του έργου στο κατώφλι της ποιητικής του ωριμότητας.

Άννα Μαμάτσιου, Οι πρώτες συλλογές και εκδόσεις κρητικών δημοτικών τραγουδιών και η σύνδεσή τους με τα σημαντικά ιστορικά γεγονότα του νησιού τον 19ο αι.

Ο κρητικός 19ος αι. χαρακτηρίζεται ιστορικά από μια σειρά επαναστάσεων με στόχο την ανεξαρτησία από την Οθωμανική κυριαρχία, αποκορύφωμα των οποίων υπήρξε η επανάσταση του 1866-69. Τελικά, η νήσος ανεξαρτητοποιήθηκε το 1898 οπότε διαμορφώθηκε το υβριδικό κράτος της Κρητικής Πολιτείας, μέχρι τη λήξη του Α΄ Βαλκανικού πολέμου. Η Κρήτη εντάχθηκε στο ελληνικό κράτος την 1η Δεκεμβρίου του 1913. Σε αυτό το διάστημα σημειώνεται η εμφάνιση των πρώτων συλλογών κρητικών δημοτικών τραγουδιών στο νησί, στο πλαίσιο ενός γενικότερου έντονου ενδιαφέροντος για λαογραφική παρατήρηση και καταγραφή.

Στη συγκεκριμένη ανακοίνωση θα διατρέξουμε τα σημαντικά ιστορικά γεγονότα του κρητικού 19ου αι., ανιχνεύοντας κατά πόσο αυτά επηρέασαν τη διαδικασία συλλογής και έκδοσης των εγχώριων δημοτικών τραγουδιών. Θα προσπαθήσουμε, λοιπόν, να απαντήσουμε στο ερώτημα αν οι μελετητές-καταγραφείς με τις συλλογές τους προετοίμασαν το ιδεολογικό έδαφος των επαναστάσεων ή αν οι ίδιες οι επαναστάσεις πυροδοτούσαν το ενδιαφέρον για ενασχόληση με τη μελέτη της κρητικής λαογραφίας. Το υλικό μας αποτελούν οι αμιγείς ανθολογίες κρητικών δημοτικών τραγουδιών, κι όχι οι ευρύτερες ποιητικές συλλογές που περιλαμβάνουν και ορισμένα κρητικά τραγούδια, αφού κεντρικό θέμα της διατριβής είναι η πρόσληψη και η ανάδειξη του κρητικού δημοτικού τραγουδιού μέσα από τις συλλογές που συγκροτήθηκαν αποκλειστικά γύρω από αυτό.

Μαρκία Λιάπη, Ο χρόνος των γυναικών και ο χρόνος της γραφής: νέες προοπτικές για την φεμινιστική κριτική

Η παρούσα ανακοίνωση πραγματεύεται το ζήτημα του *χρόνου των γυναικών* (*women's time*) όπως αυτό παρουσιάζεται, αρχικά, στο έργο της θεωρητικού Julia Kristeva, φτάνοντας μέχρι την πρόσφατη επαναδιαπραγμάτευση της έννοιας του *παλίμψηστου* από τις θεωρητικούς του μαύρου φεμινισμού (K. McKittrick, J.M. Alexander). Σε αυτόν τον κριτικό χώρο, η προσπάθεια για μια εννοιολόγηση του χρόνου με έμφυλο πρόσημο διαλέγεται με μια διευρυμένη αντίληψη περί καλλιτεχνικών ή αισθητικών πρακτικών, προσεγγίζοντας με διαφορετικό τρόπο την κατασκευή μιας φεμινιστικής αισθητικής. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση του χρόνου των γυναικών και του γυναικείου χρόνου ως θεωρητικού και μεθοδολογικού εργαλείου ικανού να φωτίσει και να ερμηνεύσει τον σύγχρονο ποιητικό λόγο.

Τρίτη συνεδρία

Εύα Γανίδου, Τύπος και λογοτεχνία: το μυθιστόρημα και η αφηγηματική πεζογραφία στην *Καθημερινή* του Μεσοπολέμου (1922-1940). Παρουσίαση των ερευνητικών πορισμάτων

Στην προτεινόμενη ανακοίνωση θα παρουσιαστούν τα πορίσματα και τα τελικά συμπεράσματα της διδακτορικής μου διατριβής, η οποία με κεντρικό άξονα τη μεσοπολεμική *Καθημερινή* επιχειρεί να αναδείξει την παρουσία του μυθιστορήματος και της αφηγηματικής πεζογραφίας στον αθηναϊκό ημερήσιο Τύπο της περιόδου 1922-1940. Έχοντας θίξει σε προηγούμενη συνάντηση του Τομέα τα μεθοδολογικά ζητήματα και τα κριτήρια που υπαγόρευσαν τη συγκρότηση του ερευνητικού υλικού, αυτήν τη φορά, εστιάζοντας στην αντιπροσωπευτική περίπτωση της *Καθημερινής*, θα αναδειχθεί η παρουσία και η απουσία μυθιστορηματικών και αφηγηματικών ειδών, η συνύπαρξη ή η εναλλαγή πρωτότυπης και μεταφρασμένης πεζογραφίας, οι συνεργασίες με γνωστούς αλλά και ξεχασμένους πλέον συγγραφείς της εποχής, οι ομοιότητες και οι διαφορές των μεσοπολεικών εφημερίδων ως προς επιφυλλίδες που δημοσιεύουν στα φύλλα τους, ανάλογα με το κοινό στο οποίο στοχεύουν (λόγιο-λαϊκό, βενιζελικό-αντιβενιζελικό). Καθώς η διδακτορική διατριβή βρίσκεται στο στάδιο συγγραφής των τελευταίων κεφαλαίων, η ανατροφοδότηση σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμη για να ληφθούν υπόψη ενδεχόμενες υποδείξεις και προτάσεις που θα βελτιώσουν το τελικό αποτέλεσμα.

Ιωάννα Σπηλιοπούλου, Η περιουσία της παιδικής ηλικίας στο έργο της Μέλπως Αξιώτη: από την υλικότητα στο παιχνίδι της γραφής

Η διατριβή μου επιχειρεί να ανιχνεύσει στα κείμενα της Αξιώτη μέσω της σχέσης με τα αντικείμενα τη συγκρότηση της έμφυλης υποκειμενικότητας και νεοτερικούς συγγραφικούς πειραματισμούς που συγκλίνουν με κείμενα του ευρωπαϊκού μοντερνισμού, συγκεκριμένα της Βιρτζίνια Γουλφ, της Ζιζέλ Πράσινος και την *Παιδική ηλικία* (*Enfance*) της Ναταλί Σαρότ. Επιμέρους θεματική στην ημερίδα θα αποτελέσει η μελέτη των αντικειμένων που παραπέμπουν στην παιδική ηλικία: θα διερευνηθούν τα παιχνίδια ως δίοδος της αναδυόμενης ταυτότητας και ψυχικών διεργασιών (νήμα σύνδεσης με την απούσα μητέρα) και η συλλεκτική δραστηριότητα. Παράλληλα, θα εξεταστεί πώς σημασιοδοτείται η αναπαράσταση της παιδικότητας ως *δρόμος προς την* επαναμάγευση και την *επανοικειοποίηση του* βιωμένου χωροχρόνου − ρίζες της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Τέταρτη συνεδρία

Μαρία Σακελλαρίου, Η παρουσία της πεζογραφίας στο περ. *Καινούρια Εποχή* (1956-1965, 1976-1986)

Η *Καινούρια Εποχή* (1956-1965) και (1976-1986) είναι ένα λογοτεχνικό περιοδικό που εκδόθηκε στην Αθήνα από τον συγγραφέα και ιδιοκτήτη του εκδοτικού οίκου Δίφρος, Γιάννη Γουδέλη. Ξεκίνησε ως τριμηνιαίο περιοδικό στην πορεία η περιοδικότητά της παρουσίασε διακυμάνσεις. Στις σελίδες της φιλοξενήθηκαν ποιητικά, πεζά, και θεατρικά κείμενα, πρωτότυπα και μεταφρασμένα. Επίσης δοκίμια και μελέτες, κριτικές βιβλίων αλλά και έργα γλυπτικής και ζωγραφικής

καθώς και φωτογραφικό υλικό. Στην ανακοίνωση θα εξεταστεί η παρουσία της πεζογραφίας.

Κατερίνα Λεμούσια, Συγγραφείς και αναγνώστες. Η ανάγνωση στις προσωπικές αφηγήσεις λογοτεχνών (19ος και 20ος αι.)

Στην παρούσα εισήγηση θα επιχειρηθεί μια συνολική περιδιάβαση στα κεφάλαια της υπό εκπόνηση διατριβής, τα οποία οργανώνονται χρονολογικά με κέντρο ένα σώμα αυθιστορήσεων των Α.Ρ. Ραγκαβή, Κ. Παλαμά, Γρ. Ξενόπουλο, Π. Δέλτα, Ι. Δραγούμη, Γ. Θεοτοκά και Γ. Σεφέρη. Στόχος της διατριβής είναι να ερευνήσει τη διαμόρφωση της αναγνωστικής ταυτότητας των υπό εξέταση νεοελλήνων συγγραφέων, παρακολουθώντας την καταγραφή των αναγνωστικών τους πρακτικών, καθώς και τη συνακόλουθη εξέλιξή τους στο πέρασμα από τον 19ο στον 20ό αιώνα, μελετώντας παράλληλα τη λειτουργία της ανάγνωσης ως σημείου *διάκρισης*, ενόσω αναζητείται η πολιτισμικά προσδιορισμένη σχέση της αναγνωστικής διαδικασίας με την συναισθηματική εμπειρία.

Θάνος Γιαννούδης, «*Του κόσμου το στενό γεφύρι/ θα το περάσουμε μαζί*»: Η Επανάσταση του 1821 στο στιχουργικό έργο των Μάνου Ελευθερίου και Λευτέρη Παπαδόπουλου

Η συμπλήρωση διακοσίων χρόνων από το ξέσπασμα της Ελληνικής Επανάστασης πυροδότησε σειρά εκδόσεων, συνεδρίων και συζητήσεων για τις απηχήσεις της τελευταίας στη Νεοελληνική Λογοτεχνία κατά τους δύο αιώνες που προηγήθηκαν. Η συγκεκριμένη ανακοίνωση εστιάζει στο ρόλο που διαδραματίζουν τόσο η ίδια η Επανάσταση ως γεγονός κι ως έννοια μαζί με τους συνακόλουθους αγώνες της όσο και οι διάφορες τοποθεσίες και οι επιμέρους ήρωές της στο στιχουργικό έργο των Μάνου Ελευθερίου και Λευτέρη Παπαδόπουλου. Θα επιχειρηθεί να ενταχθούν τα τραγούδια στο πλαίσιο της εποχής τους, στα χρόνια του δικτατορικού καθεστώτος και της διεκδίκησης του μονοπωλίου της ελληνικότητας από πλευράς του κατά την επέτειο των 150 ετών από την Επανάσταση, καθώς και στη χορεία των αντιστάσεων της στιχουργίας σ' αυτή την απόπειρα. Συγκρίνοντας τους στίχους των συγκεκριμένων δημιουργών με αντίστοιχες αποτυπώσεις τόσο στο χώρο της ποίησης όσο και σε άλλες σημαίνουσες στιχουργικές φωνές, εξηγώντας το ρόλο τους μέσα στο διαμορφωμένο στιχουργικό σύμπαν των δημιουργών με τις συνακόλουθες έλξεις και αποκλίσεις με τις προσφιλείς τους θεματικές, αλλά και θίγοντας το θέμα επικοινωνίας με τη Γενιά του '30 και τη διεκδίκηση από πλευράς έντεχνου – λαϊκού τραγουδιού της σκυτάλης μιας νέας, «λαϊκής» ελληνικότητας, θα κάνουμε λόγο: α. για την υποδόρρια φθορά του απολυταρχικού καθεστώτος μέσω της θεωρητικά πειθήνιας ταύτισης με τα προτάγματά του στο έργο του Παπαδόπουλου, αλλά και β. για την κατορθωμένη υπέρβαση του στίγματος της επαρχίας και της νεωτερικής σήψης και παρακμής στο έργο του Ελευθερίου, έχοντας ως άξονα πάντα το 1821, τους πρωταγωνιστές του και το κοσμοείδωλο που εκείνοι δημιούργησαν.

Γιώργος Ποιμενίδης, Η μητρότητα ως κανονικοποιητική μυθοπλασία στη γυναικεία μεταπολιτευτική πεζογραφία (επόπτρια: Μ. Βασιλειάδη)

Η ανακοίνωση θα εστιάσει στη γυναικεία ματιά πάνω στη μητρότητα στη μεταπολιτευτική μυθιστοριογραφία. Επιδίωξη είναι να καταδειχθεί η στόχευση προς μια λογοτεχνική αποφυσικοποίηση της μητρότητας ως αυτονόητης μοίρας και η υπονόμευση του μύθου της χαρούμενης συζύγου/μητέρας. Το ενδοστρεφές αντίκρισμα της μητρότητας ως κανονικοποιητικής μυθοπλασίας γίνεται διπλά, μέσω της προσέγγισης μιας επιθυμίας μη αναπαραγωγικής που δυναμιτίζει τον πειθαναγκασμό στην ετεροφυλόφιλη μήτρα, αλλά και μέσω μιας παιδοκτονικής αμφισβήτησης του γονεϊκού ρόλου που χρωματίζεται χειραφετητικά. Ως κειμενικά παραδείγματα αυτής της εργαλειοποίησης της επιθυμίας προς χάριν της γυναικείας αυτονόμησης θα χρησιμοποιηθούν μυθιστορήματα των Μαργαρίτα Καραπάνου (*Υπνοβάτης*, *Rien ne va plus*) και Έρσης Σωτηροπούλου (*Διακοπές χωρίς πτώμα*, *Μεξικό*).

Φανή Χονδρού, Ιστορία και πολιτική στην πεζογραφία του Γιάννη Ατζακά

Η ανακοίνωση αυτή εστιάζει στους τρόπους με τους οποίους η μυθοπλασία του Γιάννη Ατζακά συνομιλεί με δραματικά επεισόδια της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας και πολιτικής (Κατοχή, Αντίσταση, Εμφύλιος, Μετανάστευση, Δημοκρατικοί Αγώνες, Δικτατορία). Πιο συγκεκριμένα, η προσοχή της συζήτησης στρέφεται σε αισθητικούς, ιδεολογικούς μετασχηματισμούς της αφήγησης, καθώς και στην κατασκευή ταυτοτήτων που υπερβαίνουν τον χώρο του ατομικού και διαπλέκονται με το ευρύτερο πεδίο του δημόσιου χώρου και της συλλογικής μνήμης.